

Abstract (บทคัดย่อ)

Project Code : สัญญาเลขที่ SRI58H0801

Project Title : “สหภาพแรงงานกับการปกป้องสิทธิแรงงานข้ามชาติ : การอยู่ร่วมกันอย่างมีจริยธรรมระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานข้ามชาติ”

Investigator : รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร อติวานิชยพงศ์
วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

E-mail Address : napa1973@tu.ac.th

Project Period : 1 กันยายน พ.ศ. 2558 – 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559

งานวิจัยเรื่อง “สหภาพแรงงานกับการปกป้องสิทธิแรงงานข้ามชาติ: การอยู่ร่วมกันอย่างมีจริยธรรมระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานข้ามชาติ” อธิบายการอยู่ร่วมกันระหว่างแรงงานข้ามชาติกับแรงงานไทยผ่านมุมมองของผู้นำสหภาพแรงงาน และชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและบทบาทของสหภาพแรงงานที่มีต่อแรงงานข้ามชาติเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันของแรงงานข้ามชาติและแรงงานไทย

กรณีศึกษาเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ 3 แห่งที่มีสหภาพแรงงาน ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดปริมณฑล 3 จังหวัด คือสมุทรสาคร สมุทรปราการ และนนทบุรี แม้ว่าจะเป็นโรงงานขนาดใหญ่และมีสหภาพแรงงาน แต่ก็ยังพบว่าไม่มีเหตุการณ์ที่แรงงานข้ามชาติถูกละเมิดสิทธิแรงงาน กรณีศึกษาทั้ง 3 แห่งเป็นตัวอย่างสำหรับการแสดงให้เห็นบทบาทของสหภาพแรงงานที่สนับสนุนการอยู่ร่วมกันระหว่างแรงงานข้ามชาติกับแรงงานไทยอย่างมีจริยธรรมในระดับที่ดีกว่าที่กฎหมายกำหนด ได้แก่

การสนับสนุนให้แรงงานข้ามชาติมีสถานภาพเป็นลูกจ้างที่เท่าเทียมกับแรงงานไทยภายในสถานประกอบการเดียวกัน เช่น อยู่ภายใต้รูปแบบการจ้างงานที่เป็นลูกจ้างประจำไม่ใช่แรงงานเหมาค่าแรงที่ได้รับสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ น้อยกว่าลูกจ้างประจำ และการได้รับสิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มเติมในกรณีที่สหภาพแรงงานสามารถยื่นข้อเรียกร้องให้นายจ้างปรับปรุงสภาพการจ้างเป็นผลสำเร็จเมื่อมีการทำสัญญาข้อตกลงสภาพการจ้างใหม่ในแต่ละปี เป็นต้น

การปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติในฐานะพวกเดียวกันไม่ใช่ “คนอื่น” เป็นบทบาทสำคัญที่สหภาพแรงงานทั้งในระดับสถานประกอบการ ระดับกลุ่มสหภาพแรงงานและระดับชาติ แสดงให้เห็นถึงจริยธรรมของการอยู่ร่วมกันระหว่างแรงงานข้ามชาติและแรงงานไทย เช่น จากการแก้ไขข้อบังคับของ

สหภาพแรงงาน ที่แต่เดิมระบุให้ แรงงานไทยเท่านั้นสมัครเป็นสมาชิกได้ มาเป็นการให้แรงงานทุก สัญชาติสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ ซึ่งทำให้แรงงานข้ามชาติได้รับการดูแลจากสหภาพแรงงาน เช่นเดียวกับแรงงานไทย เมื่อถูกละเมิดสิทธิแรงงาน นอกจากนี้แรงงานข้ามชาติยังได้เข้าร่วมกิจกรรม ต่าง ๆ ที่สหภาพแรงงานจัดขึ้น เช่น การเข้ารับการอบรมความรู้เรื่องสิทธิประกันสังคม ได้รับสวัสดิการ ต่าง ๆ ที่สหภาพแรงงานจัดให้กับสมาชิกเช่นเดียวกับแรงงานไทย แสดงให้เห็นถึงการยอมรับแรงงานข้าม ชาติเข้ามาเป็นพวกเดียวกันมิใช่เป็น “คนอื่น”

บทบาทของสหภาพแรงงานที่กล่าวมาเป็นการปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติในระดับสถาน ประกอบการ ในขณะที่องค์กรสหภาพแรงงานในระดับที่เหนือขึ้นไป ได้แก่ กลุ่มสหภาพแรงงาน และ องค์กรนำในระดับชาติได้มีการปกป้องสิทธิแรงงานข้ามชาติผ่านการผลักดันในระดับนโยบาย งานวิจัยได้ ศึกษากรณีตัวอย่างของสภาองค์การลูกจ้าง คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย สมาพันธ์แรงงาน รัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ และกลุ่มสหภาพแรงงานย่านอ้อมน้อย อ้อมใหญ่ ซึ่งพบว่าในระดับของการผลักดัน ด้านนโยบาย มีปัจจัยที่เข้ามากระตุ้นให้เกิดจริยธรรมในการปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติ คือบทบาทของ องค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะองค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization, ILO) และสหภาพแรงงานในระดับสากล (International Trade Union Confederation, ITUC) และ องค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ เช่น มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (Friedrich-Ebert-Siftingหรือ FES)

นอกจากนี้ยังพบว่า ในระหว่างแรงงานด้วยกันเอง เมื่อได้ทำงานอยู่ร่วมกันในระยะหนึ่งก็เกิด ความเห็นอกเห็นใจ ความเอ็นดูต่อกันระหว่างแรงงานไทยรุ่นอาวุโสกับแรงงานข้ามชาติซึ่งเป็นคนรุ่น ลูกหลาน จนอคติที่มีต่อกันในระยะแรกคลี่คลายกลายเป็นความเป็นมิตรต่อกัน ความรู้สึกระหว่าง แรงงานข้ามชาติกับแรงงานไทยซึ่งเป็นลูกจ้างในสถานประกอบการเดียวกัน เมื่อปราศจากอคติด้าน ชาติพันธุ์แล้วก็สามารถเกิดความสัมพันธ์ในแบบเพื่อน พี่น้องหรือลูกหลานได้ ถึงขนาดที่เมื่อแรงงาน ไทยคนหนึ่งถูกหัวหน้าแผนกทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บ แรงงานข้ามชาติก็ร่วมกับแรงงานไทยผละงาน ประท้วง

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การเกิดจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันระหว่างแรงงานไทยและ แรงงานข้ามชาติจำเป็นต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญคือ 1) การได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย จริยธรรมใน การอยู่ร่วมกันของคน 2 กลุ่ม ไม่สามารถสร้างขึ้นได้หากฝ่ายหนึ่งได้ประโยชน์บนความสูญเสียของอีก ฝ่ายหนึ่ง 2) การมีพื้นที่สำหรับสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (social relations) ในระดับของแรงงาน ทั่ว ๆ ไป ความรู้สึกที่ดีต่อกันเกิดจากการมีความสัมพันธ์ทางสังคม หลังจากที่ได้ทำงานร่วมกันนาน ๆ และมีกิจกรรมทางสังคมบางด้านร่วมกัน ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงอคติของแรงงานไทยมีต่อแรงงาน ข้ามชาติมาสู่ความเห็นใจแรงงานข้ามชาติทั้งในฐานะของการเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และการเป็น แรงงานที่ต้องเผชิญปัญหาบางอย่างร่วมกัน และ 3) การมีกฎหมายที่เป็นธรรมและมีการบังคับใช้ กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นมิตร ผู้วิจัยมีข้อเสนอที่สำคัญคือ 1) ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อลดอคติด้านชาติพันธุ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เวทีการแลกเปลี่ยนของสหภาพแรงงานและพื้นที่สำหรับสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม 2) การมีกฎหมายหรือกฎกติกาที่เป็นธรรมและบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการยอมรับกฎกติกาในระดับสากลและการพัฒนากฎหมายภายในประเทศให้มีความเป็นธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยที่สหภาพแรงงานควรทำหน้าที่เป็นกลไกในการตรวจสอบเพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกลุ่มคนที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติคือแรงงานข้ามชาติ แรงงานไทย นายจ้างและสหภาพแรงงาน โดยผ่านเวทีการจัดกลุ่มศึกษาหรือการจัดอบรมสัมมนาต่าง ๆ

Keywords : สหภาพแรงงาน แรงงานข้ามชาติ จริยธรรม การอยู่ร่วมกัน